

Edvardas Gudavičius: Į anketos klausimus atsakyti negalėsiu..

2006-07-23

Jau keletą mėnesių kartą per savaitę, o retkarčiais ir dažniau spausdiname atsakymus į Baltosios anketos klausimus. Iš pradžių siuntinėjome anketą įvairiais adresais, kvietėme atsakyti skirtingos patirties žmones, dabar redakcija jau neprašydama sulaukia atsakymų iš skaitytojų, kuriems anketos klausimai atrodo svarbūs. Šį kartą spausdiname istoriko Edvardo GUDAVIČIAUS mintis. Paprašytas atsakyti į anketos klausimus profesorius pasakė, kad negalės to padaryti. „Lietuvos žinios“ paklausė: kodėl? Ir štai atsakymas.

Gerbiama redakcija, negaliu neatsakyti „Lietuvos žinioms“, laikraščiui, kuriam jaučiu pagarbą ir simpatiją. Jūsų Baltoji anketa - nuoširdus gėrio siekimo pavyzdys, kuris, deja, suveiks tik kaip pliauškinė ant vaikų darželio Kalėdų eglutės.

Sakoma: istorija yra gyvenimo mokytoja. Daroma: istorikus moko kas netingi. Istorija - ne matematika, ją "išmano" visi. Taip "išmanydami" žmonės neįsivaizduoja, kad tik 200 metų (ir tik išsivysčiusiose, t.y. industrializuotose, šalyse) pasiektas gamybos lygis leido ir didžiąjai visuomenės daliai gyvenimą vertinti vartojimo, o ne išgyvenimo mastais. Iki tol ši dalis tik egzistavo, t.y. gyveno kaip gyvūnai, o vartotojai tebuvo tik keli elitiniai visuomenės nuošimčiai. Ir atstovaujamoji demokratija galėjo atsirasti tik industrializuotoje visuomenėje.

Nesileisiu į ginčus dėl istorinių procesų dėsningumo. Nurodysiu tik vieną istorijos dėsnį: visi vogė, vagia ir vogs (šiuo žodžiu apibendrinu ir plėšimą, apgaulinėjimą, išnaudojimą, vokelinę labdarą ir pan.). Esmė ne tai - vogs ar nevogs, esmė - kaip vogs. Kuo daugiau gyveni dirbdamas, o ne vogdamas, tuo esi doresnis. Kuo labiau darbo, o ne vogimo veiksnys lemia visuomenės gyvenimą, tuo visuomenėje yra daugiau pažangos, teisybės ir apskritai gerovės. Kuo daugiau žmonių gali vartoti, tuo sunkiau vogti (ar mokėti vogti), tuo daugiau prielaidų siekti visuotinės gerovės.

Ką šiuo metu pasiekė mūsų visuomenė? Šį siekį suskirstyčiau į tris etapus. Pirmąjį etapą, atrodo, perėjome. Miestas jau labiau geria brendį ir alų, o ne vien vodką; kaimas pradeda gerti bobelinę ar babatuką vietoj nerafinuotos samanės; prasilakėliai vartoja narkotikus vietoj iš BF klijų išmaišytų spirito lašelių ar arklišių migdomųjų dozių. Tai ne prielaidos žengti toliau, tai tik vaizdingesni rodikliai, parodantys, kad jos yra. Jos atsiranda todėl, kad atsiranda masinio vartojimo galimybės, kaip vietoj "aristokratiškos" sifilio problemos atsiranda "demokratiška" ŽIV problema.

Koks svarbiausias antrojo etapo rodiklis? Lietuvis jau dirba gerai, bet didelę savo uždarbio dalį dar prageria. Tai pasiekėme stebėtinai greitai - per 15 nepriklausomybės metų. Galbūt per daug optimistiškai tai apibendrinu, bet drįstu tai daryti, nes svarbus pats lūžis, o ne kokie nors nuošimčiai. Tiesa, tai išryškėjo labiau pamiršusioje baudžiamąją Airijoje, o ne paliktojoje baudžiauninkų Lietuvoje, tačiau lietuvių diasporos mastu lūžis jau įvyko. Mažiau gerti (t.y. nuo brendžio labiau pereiti prie alaus) lietuvis pradės, kai galės daugiau vartoti.

Sunkiau apibūdinti trečiąjį etapą, nes tai jau ateitis, o ne praeitis ar dabartis. Pažymėsiu tik tiek, kad svarbus jo rodiklis bus profsąjungų atsiradimas. Tikrų, o ne tokių, į kurias dirbantieji dar bijo burtis. Jei tai įvyks, ateis galas afrikietiškam švogeriniam lietuvių etnosui, kuriam galima spjaudyti į veidą. Kada tai įvyks, ne istoriko sprendžiamas klausimas. Priminsiu tik dar 1988 metais pasakytus akademiko Eduardo Vilko žodžius: gerai gyvensime tuomet, kai gerai dirbsime.

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/51357>